

Hankiss János, ahogy mi ismerjük

Egy könyvtáros visszaemlékezése

Életéhez, munkásságához, emberségéhez méltó esemény keretében emlékezett meg a 125 éve született Hankiss János professzorról a Francia Tanszék és a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár. Egy kiállítás és a vele egybekötött konferencia keretében mutatták be e kivételes embert: a Francia Tanszék vezetőjét, a Debreceni Nyári Egyetem egyik alapítóját, az irodalom és zenetudományok szakértőjét, a kultúrdiplomatát, aki előbb a BTK dékánja, majd az 1944/45-ös csonka tanévben az egyetem rektora is volt. A történelem viharai azonban őt sem kímélték. Életének utolsó évtizedében háttérbe szorították, s az Egyetemi Könyvtárba helyezték, de alkotó természetét ekkor sem tagadhatta meg. Erről az időszakról a könyvtár egykori igazgatóhelyettese, dr. Korompai Gáborné, Marika néni visszaemlékezése segít többet megtudni.

A legtöbb debreceni professzorhoz hasonlóan Hankiss János sem kerülhette el az 1949-ben felállított igazolóbizottsági meghallgatást és a néhány napig tartó őrizetbe vételt sem. Ezt ugyan bizonyíték híján rövidesen megszüntették, de minden addig betöltött rangjától és tisztségétől megfosztva 1950. január 1-jétől ún. rendelkezési állományba bocsátották. Így került az egykori tanítványa, Kovács Máté által igazgatott Egyetemi Könyvtárba, ahol az intézmény megbízott alkalmazottjaként dolgozhatott.

Marika néni történelem–néprajz szakos hallgatóként szinte naponta látta a Néprajzi Intézet közvetlen szomszédságába, a Francia Intézetbe akkor már nehézkesen ballagó professzort, s bár ő is tanult franciát, nem tartozott tanítványai közé. Osztálytársainak fele azonban mindig hatalmas élménnyel tért vissza óráiról, amit meggyengült egészségi állapota miatt már legtöbbször a lakásán tartott meg. Szintén francia szakos nagybátyja is sokat mesélt a családban a professzorról, úgyhogy ő már fiatal egyetemistaként tudta, milyen „nagy ember az a bácsi”, aki – akárcsak tanítványainak – neki is mindig előre köszönt. Nem kis megtiszteltetés volt ez számára. Nemrégiben tartott hatvanéves egyetemi osztálytalálkozójukon még most is áhítattal beszéltek az osztálytársak Hankiss professzor legendás franciaóráiról.

A „fordulat évét” követően, 1949-ben azonban a többi nyugati nyelvi tanszékkal együtt a Francia Intézetet is megszüntették, ami derékba törte Hankiss János oktatói karrierjét, és hiába végzett hatalmas szervezőmunkát annak érdekében, hogy az intézet 1957-ben újraindulhasson, már nem kaphatott ott valódi beosztás, ahogy az általa alapított Nyári Egyetemen sem.

Marika néni szerint egészen megható volt az a kapcsolat, ami Kovács Máté igazgató és katedrájától megfosztott mestere együttműködését jellemezte a könyvtárban. A professzorral nagyrészt együtt dolgozó munkatársi gárda pedig még évekkel halála után is szinte naponta emlegette őt.

Hankiss mindamellett, hogy könyvtárosként részt vett a tájékoztatói munkában, útmutatót is írt a szakdolgozók részére a tudományos munka alapvető tudnivalóiról. Legnagyobb érdeme azonban az a heroikus küzdelemnek is nevezhető állománymentés volt, amit az akkori idők politikájának elrendeléséből a megsemmisítésre ítélt egyházi, főúri, egyesületi magángyűjtemények megmentése érdekében tett. Sokszor éjszakába nyúlóan pakolták le a teherautókról ezeket a kisajátított gyűjteményeket, melyben a professzor idős kora ellenére is részt vett. Az Egyetemi Könyvtárba szállított dokumentumok rendszerezése, állományba vétele óriási feladatot jelentett a könyvtár akkori munkatársai számára. Hankiss, zenei érdeklődése miatt, különös figyelmet fordított az így ide érkező régi zeneművek, kották megmentésére, amivel tulajdonképpen létrehozta az Egyetemi Könyvtár Zeneműtárát, a Médiatár elődjét.

Természetes, hogy életművét könyvtáros utódai is különös gonddal őrzik. A Könyvtár korábbi munkatársa, Szénássyné Ludányi Valéria közel hétszáz tételes bibliográfiát készített a professzor hatalmas és sokszínű életművéből. A levelekből, fényképekből és egyéb iratokból álló Hankiss-hagyatékot a professzor „kétlakásából” adódóan a budapesti Akadémiai Könyvtár Kézirattára mellett a DEENK gondozza.

